

การศึกษาบทบาทและพิธีกรรม
การหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช
สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม
ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
A Study of Roles and Build
Ritual Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat
Bhuddhaphrompanyo Dhamma Monastery, Yang Ngam
Branch, Yang Ngam Sub-district, Nong Phai District,
Phetchabun Province.

ยุทธวีระ ศรีกันหานนท์ / Yutthaveera Srikanhanon¹
พัชร รุจิรานันท์ / Phatchara Rujiranun²

Received: Jan. 21, 2026 Revised: Apr. 30, 2026 Accepted: May 14, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568

¹สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

¹Bachelor of Political Science (Political Science) Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College

²วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

²Bachelor of Education and Educational Innovation (Thai) Kalasin University

ถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 จากเอกสารลายลักษณ์อักษรและข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเก็บข้อมูลจากสถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขาบางงาม ตำบลบางงาม อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของวิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner) และแนวคิดของศิริพร ณ ถลาง ในการวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมและบทบาทหน้าที่สำหรับการประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาช

ผลการวิจัยพบว่า สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาช แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คือ ธงชาติไทย สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองและความมั่นคงของประเทศชาติ ได้แก่ รูปหล่อองค์พระแม่ธรณีบีบมวยผม พระสยามเทวาธิดาช และพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาช (องค์ต้นแบบ) และสัญลักษณ์ที่ทำให้องค์พระศักดิ์สิทธิ์ คือ พระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ ภาพถ่ายพระพรหมปัญโญ หรือหลวงปู่ดู่ วัดสะแก และสร้อยประจำพระผิงจักรพรรดิขนาดแขวนคอ (เครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนตัว)

บทบาทของการประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาช มีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเทพยดาที่ทำหน้าที่ปกปักรักษาผืนแผ่นดินไทย และบทสวดพระคาถามหาจักรพรรดิ ประกอบด้วย 1) บทบาทด้านปัจเจกบุคคล 2) บทบาทด้านครอบครัว 3) บทบาทด้านสังคม และ 4) บทบาทด้านประเทศชาติ ทั้งนี้ บทบาทด้านประเทศชาติ มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชนสูงสุด เนื่องจากการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาช มีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงขวัญ และกำลังใจให้แก่เหล่าทหารที่กำลังติดพันศึกสงครามอยู่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา กระตุ้นให้พุทธศาสนิกชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความหวงแหนแผ่นดินเกิด และยึดมั่นใน 3 สถาบันหลักของชาติบ้านเมือง คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรูปลักษณ์ของพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดาชย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น

ถ้าหากพุทธศาสนิกชนนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสวดมนต์เจริญภาวนา
บทพระคาถามหาจักรพรรดิดังเช่นวัตถุมงคลพระมหากักรพรรดิรูปลักษณะอื่น ๆ

คำสำคัญ : บทบาท พิธีกรรม พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช

Abstract

This research examines the roles, functions, and ritual symbols employed in the casting ceremony of Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat at the Phutthaphromma Panyo Dharma Practice Center, Yang Ngam Branch, Yang Ngam Sub-district, Nong Phai District, Phetchabun Province. Data were collected from December 31, 2025, to January 1, 2026, through documentary research and fieldwork at the center, applying Victor Turner's theoretical framework on ritual symbolism and the conceptual approach of Siraporn Na Thalang. The study analyzes the symbols appearing in the ritual and the roles and functions involved in the casting ceremony of Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat.

The findings reveal that ritual symbols in the Buddha image casting ceremony are categorized into three types: symbols related to nation, religion, and monarchy—namely the Thai national flag; symbols associated with the homeland and national security, including cast sacred images of Phra Mae Thorani (Mother Earth) wringing her hair, Phra Siam Thewathirat, and the prototype of Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat; and symbols that enhance the sacredness of the image, comprising the Buddha image in imperial attire, photographs of Phra Phromma Panyo (Luang Pu Du of Wat Sakae), and ceremonial necklaces containing Chakkraphat powder amulets used in personal ritual practices.

The ritual integrates Buddhist beliefs, faith in guardian deities protecting Thai territory, and the recitation of the Maha Chakkraphat incantation. The roles manifest across four dimensions: (1) individual, (2) familial, (3) societal, and (4) national. Notably, the national dimension exerts the greatest influence on participants, as the creation of Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat aims to bolster morale among soldiers stationed along the Thai-Cambodian border and to cultivate awareness among Buddhists and citizens regarding devotion to their homeland and steadfast adherence to the nation's three pillars: Nation, Religion, and Monarchy. The sacred image is believed to gain greater sanctity when Buddhists employ it as a meditative medium for reciting the Maha Chakkraphat incantation, similar to other Maha Chakkraphat amulets.

Keywords : roles, ritual, Phra Sri Siam Chakkraphat Thewathirat

บทนำ

ความเชื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และการประกอบพิธีกรรมบางอย่าง เพื่อให้ผู้คนในสังคมเกิดความเลื่อมใสศรัทธาร่วมกัน สอดคล้องกับ มณี พะยอมยงค์ (2536, น.66-69) กล่าวถึงความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ว่า เกิดจากความไม่รู้เป็นประการสำคัญ เมื่อได้พบเห็นเหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฟ้าผ่า คนตาย แผ่นดินถล่ม น้ำท่วม หรือเกิดความแห้งแล้ง ก็เกิดความคิดว่าต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เบื้องหลัง บังคับให้เป็นอย่างนี้ จึงพากันสร้างรูปผี วิญญาณ เทพารักษ์ขึ้น เพื่อเป็นการสมมติว่าเทพเจ้าหรือผีจะมีรูปร่างตามจินตนาการของตน และทำพิธีกรรมต่าง ๆ บูชาสักการะ เช่น การไหว้หรือบวงสรวง เพื่อให้สิ่งที่ตนคิดว่ามีอยู่นั้นจะช่วยผ่อนคลายความรุนแรงลง และบันดาลความสุขมาให้

จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่น ความเชื่อจึงเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำทั้งด้านดี และด้านร้าย คนโบราณจึงได้สร้างศรัทธาให้แก่ลูกหลานสืบต่อกัน

การสร้างศรัทธาของคนโบราณที่มีมาตั้งแต่อดีตและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ การสร้างรูปเคารพ หรือวัตถุมงคลรูปเหมือนพระเกจิอาจารย์ ผู้เรืองอาคม หรือพระภิกษุสงฆ์ผู้ที่มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สำหรับกราบไหว้บูชา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งนี้ ก่อนที่จะนำรูปเคารพหรือวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์ไปใช้สำหรับกราบไหว้บูชานั้น จะต้องดำเนินการประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเษกวัตถุมงคลดังกล่าวก่อน เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ก่อนนำไปกราบไหว้บูชา ทั้งนี้ อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2560, น.95) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความเชื่อ เป็นเครื่องมือที่มนุษย์สืบทอดมาจากบรรพชน เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะเข้าไปสัมพันธ์กับอำนาจเหล่านั้นเพื่อขอให้ช่วยปกป้อง คุ้มครอง และบันดาลให้สมปรารถนา พิธีกรรมประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งในรูปอุปกรณ์ กิริยาท่าทางและถ้อยคำ พิธีกรรมที่มีการสืบทอดมาจากบรรพชน และปรากฏสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมชัดเจน คือ พิธีพุทธาภิเษกรูปเคารพและวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ พิธีกรรมดังกล่าวทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ทางสังคมในด้านความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ สอดคล้องกับศิริพร ณ ถลาง (2563, น.360) กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมมองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านปัจจัยพื้นฐาน และช่วยเสริมสร้างความต้องการในด้านจิตใจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม

พิธีกรรมการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขาบางมด ตำบลบางมด อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดขึ้นเพื่อเป็นการค้ำจุนขนานตางเขตาดิน เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะสงครามเพื่อแย่งชิงผืนแผ่นดินไทย ทำให้ทหารที่ปฏิบัติราชการอยู่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ต้องทำหน้าที่ต่อสู้เพื่อปกป้องอธิปไตยของไทย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 หมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป มาตรา 1 กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ การจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราชถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์สำคัญในการปกป้องผืนอธิปไตยไทย และเป็นสัญลักษณ์ในด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, น.6-7) ทั้งนี้ พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราชถือเป็นภาคหนึ่งของพระศรีอริยเมตไตรย มีหน้าที่หลัก คือ ปกป้องประเทศชาติและคำจูนพระพุทศศาสนาจนครบ 5,000 ปี เพื่อรอรวมบารมีตรัสรู้เป็นพระศรีอริยเมตไตรยในภายภาคหน้าหรือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ที่ 5 ในภัทรกัปนี้ ซึ่งถือเป็นคนละองค์กับพระสยาม เทวาราช (พระวรทรงต วิริยโร, 2569) การประกอบพิธีกรรมหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราชเริ่มตั้งแต่เวลา 23.50 น. วันพุธที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 และประกอบพิธีเสร็จสิ้นเวลา 00.30 น. วันพฤหัสบดีที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 โดยมีพระวรทรงต วิริยโร หรือหลวงตาม้าเป็นเจ้าพิธี นอกจากนี้ภายในงานมีการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น พิธีจุดเทียนชัยโคมสุวรรณคัลลันนา การเททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราช และพิธีการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิข้ามปี

จากเนื้อหาที่ได้กล่าวไปข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจบทบาทหน้าที่ของพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราช และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญญา สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญญา สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้รวบรวมการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บข้อมูลภาคสนามวันพฤหัสบดีที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ถึงวันศุกร์ที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อุปาสก อุปาสิกา และพุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาร่วมประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช จำนวน 20 คน

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในขั้นแรกผู้วิจัยได้อธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของการประกอบพิธีกรรมตามลำดับโดยมีรายละเอียด ดังนี้

สัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช ณ สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

วิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner. 1967, P.9-23) อธิบายสัญลักษณ์ในพิธีกรรมของชาว Ndembu ว่า สัญลักษณ์ คือ ส่วนย่อยของพิธีกรรม ซึ่งมีคุณลักษณะพิเศษของแบบพฤติกรรมพิธีกรรม สัญลักษณ์มีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางบริบทพิธีกรรม สัญลักษณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สัญลักษณ์หลักหรือสัญลักษณ์สำคัญ (Dominant Symbols) คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนความหมายที่มีจำนวนมากและสามารถเชื่อมโยงหรืออ้างอิงความหมายได้อย่างลุ่มลึก

2. สัญลักษณ์เครื่องมือ (Instrument Symbols) คือ สัญลักษณ์ที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพิธีกรรม และต้องมีสัญลักษณ์อื่นประกอบ

สัญลักษณ์ในการประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช จำแนกได้ 3 พิธีกรรม ดังนี้

1. พิธีจุดเทียนชัยโคมสวรรค์ล้านนา

พิธีจุดเทียนชัยโคมสวรรค์ล้านนา จัดขึ้นวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 พิธีกรรมดังกล่าว เริ่มต้นเวลา 21.50 น. โดยให้พุทธศาสนิกชน ได้บูชาโคมและเทียนสำหรับจุด และแขวนไว้เบื้องหน้ารูปหล่อของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก โดยมีพระธรรณฐ์ จิตตวุฒโท หรือตุ๊ไผ่ เป็นผู้นำ ในการประกอบพิธีกรรมรวมถึงให้พุทธศาสนิกชนตั้งจิตอธิษฐานก่อนจุดเทียนในโคม จากนั้นพระธรรณฐ์ จิตตวุฒโท หรือตุ๊ไผ่ จึงเริ่มต้นกล่าวคำตั้งสัจจะอธิษฐาน กล่าวคำขอโหสิกรรม กราบพระถวายชีวิต ตั้งนะโม 3 จบ และสวดบทพระคาถามหาจักรพรรดิ ตามลำดับ

ภาพที่ 1 อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้าร่วมพิธีร่วมกันแขวนโคมสวรรค์ล้านนา (ที่มา : พิชร รุจิรานันท์, 2568)

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ โคมล้านนา และเทียน การประกอบพิธีกรรมดังกล่าวมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนา กับความเชื่อในพุทธคุณของบทพระคาถามหาจักรพรรดิ ทั้งนี้การประกอบพิธีกรรมดังกล่าว เปรียบเสมือนการฝากดวงฝากชีวิตไว้กับหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก เพื่อเสริมความเป็น

สิริมงคลก่อนเริ่มต้นเทศกาลปีใหม่ โดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนาผสมผสานกับพุทธคุณของบทพระคาถมหาจักรพรรดิ เพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรม โดยใช้พุทธคุณของพระมหาจักรพรรดิเป็นสื่อกลางในการฝากดวงฝากชีวิต (พระธรรณัฐ จิตตวุฒโท, 2568)

2. พิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช

พิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช จัดขึ้นวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 พิธีกรรมดังกล่าว เริ่มต้นเวลา 23.30 น. โดยให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันเขียนชื่อ นามสกุล และวันเดือนปีเกิด ลงในแผ่นทองหรือก้อนทองเหลืองที่ทางสถานปฏิบัติธรรมเตรียมไว้ให้ จากนั้นจึงนำแผ่นทองดังกล่าวใส่ลงไปในเบ้าหลอมเพื่อให้แผ่นทอง และก้อนทองเหลืองเกิดการหลอมตัวเป็นของเหลว จากนั้นช่างหล่อพระจึงนำเบ้าหลอมแผ่นทองเทลงไปในเบ้าพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช โดยมีพระวรวงศ์ วิริยธโร หรือหลวงตาม้า เป็นเจ้าพิธี และในระหว่างที่ช่างหล่อพระกำลังเทน้ำทองเหลืองลงในเบ้าหล่อพระนั้น พุทธศาสนิกชนจะมีการบริกรรมบทพระคาถมหาจักรพรรดิไปด้วยจนกระทั่งเสร็จสิ้นพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช

ภาพที่ 2 อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้าร่วมประกอบพิธีเททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช
(ที่มา : พิชร รุจิรานันท์, 2568)

ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม การใช้รูปหล่อลอยองค์พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช (องค์ต้นแบบ) ธงชาติไทย และพระแม่ธรณีบีบมวยผม ทั้งนี้ ทางสถานปฏิบัติธรรมได้จัดพิธี

หล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันเขียนแผ่นทองโดยจารึกชื่อ นามสกุล และวันเดือนปีเกิดลงในแผ่นทองหรือก้อนทองเหลือง การจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ จัดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมดวงชะตาบ้านเมืองให้กับประเทศชาติ เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะสงครามตามแนวตะเข็บชายแดนในพื้นที่ระหว่างไทย - กัมพูชา การจัดสร้างรูปลักษณ์ของพระจักรพรรดิศรีสยามเทวอิราษ เพื่อบำรุงขวัญให้กับทหารและเพื่อสลายความอาฆาตพยาบาทของดวงวิญญาณทหารฝั่งตรงข้ามที่เสียชีวิตให้เป็นสวัสดิโดยอาศัยบารมีพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษเป็นสื่อ ทั้งนี้ พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ มีความหมาย ดังนี้ “ศรีสยาม” หมายถึง ภาคนหนึ่งของพระศรีอริยมเด็จพระไตรย เพื่อมาทำหน้าที่ดูแลพระพุทธศาสนา แถบดินแดนสุวรรณภูมิ “เทวอิราษ” มาจากคำว่า เทวะ + อิราษ เป็นคำสันธิ หมายถึง เทพดาผู้เป็นใหญ่ รวมกันหมายถึง เทพดาผู้ยิ่งใหญ่ทรงเครื่องจักรพรรดิปางหนึ่งของพระศรีอริยมเด็จพระไตรย โดยมีหน้าที่ปกป้องประเทศไทย อันเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา (พระวรกต วิริยโร, 2569)

ทั้งนี้ พิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิ สามารถสรุปองค์ประกอบและรายละเอียดของการประกอบพิธีกรรม ดังนี้

ตารางที่ 1 พิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
เจ้าของสถานที่	สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขาบางมด ตำบลบางมด อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้ประกอบพิธี	1. พระวรกต วิริยโร หรือหลวงตาม้า วัดถ้ำเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 2. พระธณัญญัฐ จิตตวุฒโท หรือตุ๊ไผ่ 3. พระสิทธิพัฒน์ สุขมาก หรือตุ๊ตัม
เครื่องประกอบพิธีกรรม	1. พระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ 2. ภาพถ่ายพระพรหมปัญโญ หรือหลวงปู่ตุ๊ วัดสะแก 3. รูปหล่อลอยองค์พระแม่ธรณีบีบมวยผม

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
	4. รูปหล่อลอยองค์พระสยามเทวอิราช 5. รูปหล่อลอยองค์พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช (องค์ต้นแบบ) 6. ธงชาติไทย 7. สร้อยประคำพระผางจักรพรรดิขนาดแขวนคอ (เครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนตัว)
เวลาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม	เวลาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม คือ เวลา 23.30 น. วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ถึงเวลา 00.30 น. วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569
บริบทและขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม	1. พระธรรมาจารย์ จิตตวุฒโท หรือผู้ใด และพระสิทธิพัฒน์ สุขมาก หรือผู้ใด เริ่มประกอบพิธีบวงสรวงเทพยดา และสวดบทพระคาถาหาจักรพรรดิ 2. พระวรทรงต วิริยโร หรือหลวงตาม้า นำสวดบทพระคาถาหาจักรพรรดิ 3. นายช่างนำน้ำทองเหลืองเทลงลงในเบ้าหล่อพระ 4. พุทธศาสนิกชนผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรม บริกรรมบทพระคาถาหาจักรพรรดิระหว่างช่างกำลังเททองหล่อพระ 7. เมื่อเทน้ำทองเหลืองลงในเบ้าหล่อพระจนเต็มแล้ว จึงกล่าวบทแผ่เมตตา และบทอัญเชิญพระเข้าตัว (สัพเพพุทธา) 3 จบ 8. พระวรทรงต วิริยโร หรือหลวงตาม้า สวดบท “ชยันโตฯ” 3 จบ 9. พระวรทรงต วิริยโร หรือหลวงตาม้า กล่าวอวยพรปีใหม่

(ที่มา : พัชร รุจิรานันท์ อภิวัฒน์ สุธรรมดี และธรรณปพร หงษ์ทอง, 2567)

ภาพที่ 3 พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช (องค์ต้นแบบ)

(ที่มา : พัชร รุจิรานันท์, 2568)

3. พิธีกรรมการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิข้ามปี

พิธีกรรมการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิข้ามปี ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 ถือเป็นกิจกรรมหลักของสถานปฏิบัติธรรม พุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม คือ พระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ ภาพถ่ายพระพรหมปัญโญ หรือหลวงปู่ดู่ วัดสะแก และสร้อยประจำพระผงจักรพรรดิขนาดแขวนคอ (เครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนตัว) ทั้งนี้ พิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดพิธีกรรม การหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิ เทวาธิราช ภายในงานมีการประกอบพิธีกรรม ยิ่งใหญ่ โดยมีผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาเดินทางมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมากและจากการสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมดังกล่าว พบว่า สถานปฏิบัติธรรมดังกล่าวเดินทางสะดวก และมีการประกอบพิธีกรรม การหล่อพระอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงเป็นศูนย์กลางของ ศาสนสถานสาย พระวรกต วิริยโร หรือหลวงตาม้า ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและมีการสวดมนต์เจริญภาวนา จำนวน 7 รอบ ตามแบบวัดถ้ำเมืองนะ ตำบลเมืองนะ อำเภอยางตา จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้สถานที่ดังกล่าวเปรียบเสมือนวัดถ้ำเมืองนะแห่งที่ 2 และทำให้รู้สึกว่ธรรมะเป็นสิ่งใกล้ตัว ชาวชนคนรุ่นใหม่

สามารถปฏิบัติได้ง่าย รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่พระวรวงศ์
วิริยธโร หรือหลวงตาม้าที่จัดสร้างขึ้นนั้น ไม่ใช่เรื่องไกลตัวสำหรับเยาวชน
คนรุ่นใหม่ และคนรุ่นใหม่สามารถยึดเอาบทพระคาถมหาจักรพรรดิเป็น
แนวทางการปฏิบัติธรรมได้ในทุกอิริยาบถ (ขวามาต ไขยกุมาร, 2569)
รายละเอียดของพิธีกรรม ดังนี้

ตารางที่ 2 พิธีกรรมการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิข้ามปี

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
เจ้าของสถานที่	สถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขาบางงาม ตำบลบางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้ประกอบพิธี	พระวรวงศ์ วิริยโร หรือหลวงตาม้า
ผู้เข้าร่วมพิธี	ผู้เข้าร่วมพิธี ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือ อุบาสกและอุบาสิกาที่เดินทางมาร่วมประกอบพิธีเททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิ เทวอิราช กลุ่มที่ 2 คือ บุคคลทั่วไป ที่ทราบข่าวตามตารางการเดินทางของพระวรวงศ์ วิริยโร หรือหลวงตาม้าทางสื่อออนไลน์
เครื่องประกอบพิธี	ทางวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดเครื่องประกอบพิธีกรรมหลัก ไว้ให้แก่อุบาสก และอุบาสิกา รายละเอียดของเครื่องประกอบพิธีกรรม มีดังนี้ 1. พระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ 2. รูปหล่อลอยองค์หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก 3. ภายถ่ายหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก ส่วนเครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนตัว คือ พระผงจักรพรรดิขนาดห้อยคอ โดยเลี่ยมกรอบพลาสติกแขวนคู่กับสร้อยลูกประคำ

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
เวลาที่ใช้ ในการประกอบพิธีกรรม	เวลาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม คือ เวลา 20.30 น. วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 – เวลา 00.30 น. วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 (สวดมนต์ข้ามปี)
บริบทและขั้นตอน ของพิธีกรรม	1. พระวรทรงคต วิริยธโร หรือหลวงตาม้า เจิมวัดฤมงคล และนำสร้อยพระผงจักรพรรดิคล้องคอให้แก่อุบาสก และอุบาสิกาผู้ร่วมพิธีกรรม 2. พระวรทรงคต วิริยธโร หรือหลวงตาม้าบรรยายธรรมเป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง (19.30 – 20.30 น.) 3. เริ่มพิธีกรรมการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิ โดยพระวรทรงคต วิริยธโร หรือหลวงตาม้า เริ่มต้นกล่าวคำตั้งสัจจะอธิษฐานก่อนสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถมหาจักรพรรดิ และนำกล่าวบทบูชาพระ 4. ตั้งนะโม 3 จบ 5. บทไตรสรณคมน์ 6. บทสมาทานศีล 5 7. บทอาราธนาพระ 8. บทบูชาหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ราชบูรณาราม 9. บทบูชาหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ วัดสะแก 10. บทบูชาพระวรทรงคต วิริยธโร (หลวงตาม้า) 11. บทขอมาพระรัตนตรัย 12. บทพระคาถมหาจักรพรรดิ 13. บทตั้งสัจจะอธิษฐานหลังสวดมนต์ 14. บทแผ่เมตตา 15. บทอัญเชิญพระเข้าตัว 16. กล่าวคำอธิษฐานในสิ่งที่ตนเองปรารถนา

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
	17. บทบูชาพระ 18. ตั้งสัจจะอธิษฐานเบื้องหน้ารูปหล่อลอย องค์หลวงปู่ดู่ พรหมปัญญา

(ที่มา : พัชร รุจิรานันท์ อภิวัฒน์ สุธรรมดี และธรรณปพร หงส์ทอง, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระมหาจักรพรรดิข้ามปี จะต้องมีการวางครุฑ วิริยธโร หรือหลวงตาม้าเป็นเจ้าพิธี รวมถึงการตั้งชื่อพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จัดสร้างขึ้นจะต้องมีการใช้คำว่า “จักรพรรดิ” เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่รูปเคารพ รวมถึง การใช้คำดังกล่าวทำให้เห็นว่าศาสตร์พระมหาจักรพรรดิมีความใกล้ชิดพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้ งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ต่อยอดในการสรุปองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมไทยได้ เช่น พิธีพุทธาภิเษกวัตถุมงคล พิธีทอดกฐิน พิธีไหว้ครู และพิธีมงคลต่าง ๆ เพื่อสรุปให้เห็นถึงองค์ประกอบของพิธีกรรมและรูปแบบพิธีกรรม

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงานหล่อพระ แบ่งออกเป็น ประเภท 3 คือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ คือ ธงชาติไทย สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมืองและความมั่นคงของประเทศชาติ ได้แก่ รูปหล่อลอยองค์พระแม่ธรณีบีบมวยผม รูปหล่อลอยองค์พระสยามเทวาธิราช และรูปหล่อลอยองค์พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช (องค์ต้นแบบ) และสัญลักษณ์ที่ทำให้องค์พระศักดิ์สิทธิ์ คือ พระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ ภาพถ่ายพระพรหมปัญญา หรือหลวงปู่ดู่ วัดสะแก และสร้อยประคำพระผางจักรพรรดิขนาดแขวนคอ (เครื่องประกอบพิธีกรรมส่วนตัว)

ภาพที่ 4 พระวรวงศ์ วิริยโร หรือหลวงตาม้า นำพาอุบาสกและอุบาสิกา
สวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถามหาจักรพรรดิข้ามปีใหม่
ระหว่างเททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช
(ที่มา : พัชร รุจิรานันท์, 2568)

บทบาทของการประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช

บทบาทของการประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิ มีลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงของประเทศชาติผสมผสานระหว่างศาสตร์พระมหากิจพรรดิ โดยเฉพาะการนำคติการบูชาพระมหากิจพรรดิเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการจัดสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีความเชื่อว่าศาสตร์พระมหากิจพรรดิเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ และเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้แก่ผู้สวดหรือผู้บูชา สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) ของคิราพร ณ ถลาง (2563) กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมมองว่า วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของผู้คนในสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ ทั้งนี้ พิธีกรรมดังกล่าวสามารถสรุปบทบาทของพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราชออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. บทบาทด้านปัจเจกบุคคล

การประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช ถือเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่เป็นแนวทางหนึ่งในการปลูกฝังค่านิยม และให้พุทธศาสนิกชนตระหนักในการระลึกถึงคุณชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เนื่องจากการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราชมีความเชื่อมโยงกับ

พระสยามเทวอิราชที่ประดิษฐานอยู่ภายในพระบรมมหาราชวัง ถือเป็นเทพดาผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย แต่มีการนำคำว่า “จักรพรรดิ” เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการตั้งชื่อ ทำให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนสามารถสวดบริกรรมบทพระคาถาหาจักรพรรดิเป็นหลักสำหรับบุชารูปเคารพพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชได้ (สุรัตน์ติกานต์ ปานสิงห์, 2569)

2. บทบาทด้านครอบครัว

การประกอบพิธีหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชมีอิทธิพลต่อครอบครัวโดยตรง ตั้งแต่ก่อนพิธีกรรมเริ่มต้น เนื่องจากการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชมีความเกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์โดยตรงทำให้ครอบครัวได้นำคติดังกล่าวปลูกฝังค่านิยมในการรักษา ชาติ ความกตัญญูต่อบรรพชนไทย บูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและประเทศชาติ โดยการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชถือเป็นสัญลักษณ์แทนประเทศชาติ ทำให้ครอบครัวได้นำคติดังกล่าวปลูกฝังเยาวชนในครอบครัวทางอ้อม วิธีการดังกล่าวจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่มีทัศนคติทางการเมืองที่ไม่ตรงกันให้เห็นพ้องต้องกันมากขึ้น โดยมีศาสตร์พระมหาจักรพรรดิเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงกับการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช (กานต์สินี แสงบุญเจริญรัตน์, 2569)

3. บทบาทด้านสังคม

พิธีกรรมการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช มีความเชื่อมโยงกับพระสยามเทวอิราช ถือเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสังคมและประเทศชาติมาตั้งแต่อดีต พิธีกรรมการเททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชมีนายทหารเข้ามาร่วมประกอบพิธีกรรม และร่วมกันจัดสร้างวัดอุ้มงคลเกี่ยวกับพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช ทำให้พุทธศาสนิกชนที่ได้มาร่วมประกอบพิธีกรรมเห็นว่าพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้คนในสังคม โดยสามารถนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถาหาจักรพรรดิได้ เหมือนกับพระผางจักรพรรดิรูปลักษณะอื่น ๆ ที่ใช้สำหรับกำไว้ในอุ้งมือระหว่างสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถาหาจักรพรรดิ

รวมถึงเป็นสัญลักษณ์ให้คนในสังคมตระหนักถึงสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (รอบทิศ ไวยสุศรี, 2568)

4. บทบาทด้านประเทศชาติ

การจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ ทางสถานปฏิบัติธรรม พุทธพรหมปัญโญ สาขายางงามได้จัดปะรำพิธีสำหรับประกอบพิธีกรรม โดยใช้ วัตถุประสงค์หลักที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติ จำนวน 2 ประเภท คือ พระแม่ธรณี ปิบบวยम्म และธงชาติไทย เป็นส่วนหนึ่งในการจัดปะรำพิธีกรรม ทำให้เห็นว่า พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ มีพุทธคุณสำคัญในการปกป้องผืนแผ่นดินไทย และปกป้องประเทศชาติ เนื่องจากในปัจจุบันได้เกิดสงครามการสู้รบบริเวณ ชายแดนประเทศไทยและประเทศกัมพูชา การจัดสร้างรูปเคารพดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการนำพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ เชื่อมโยงกับพระสยาม เทวอิราษ และศาสตร์พระมหาจักรพรรดิ ทำให้เห็นว่าการจัดสร้างรูปเคารพ ดังกล่าว เป็นวัตถุประสงค์สำคัญให้พุทธศาสนิกชน และประชาชนได้ ตระหนักถึงความหวงแหนในแผ่นดินเกิด และยึดมั่นใน 3 สถาบันหลักของ ชาติบ้านเมือง คือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ รวมถึงการจัดสร้าง พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราษ มีการนำศาสตร์พระมหาจักรพรรดิเชื่อมโยง ความศรัทธาให้คนในชาติเกิดความหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัย ศาสตร์พระมหาจักรพรรดิเป็นสื่อกลาง เพราะคำว่า “จักรพรรดิ” มีความยิ่งใหญ่ และอยู่คู่กับผืนแผ่นดินมาทุกยุคทุกสมัย (พระมนต์มนัส ฉนทมน, 2568)

สรุปและอภิปรายผล

การจัดสร้างพระศรีจักรพรรดิเทวอิราษขึ้น ถือเป็นการจัดสร้าง เทพยดาที่มีรูปลักษณะคล้ายกับพระสยามเทวอิราษ แต่มีการตั้งชื่อโดยนำคำว่า “จักรพรรดิ” เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการตั้งชื่อ เพื่อนำไปเป็นวัตถุประสงค์หลัก สำหรับการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถามหาจักรพรรดิเช่นเดียวกับการ จัดสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ โดยมีพระวรวงศ์ วิริยธโร หรือหลวงตาม้า เป็นผู้ชักนำให้พุทธศาสนิกชนร่วมประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

บทบาทของความเชื่อพิธีกรรมการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช และการบูชาพระมหาจักรพรรดิที่จัดขึ้นโดยสถานปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญโญ สาขาบางมด ตำบลบางมด อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ทำให้พุทธศาสนิกชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์และในพื้นที่ใกล้เคียงได้เดินทางมาร่วมประกอบพิธีกรรมดังกล่าว ประกอบกับการจัดสร้างพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช มีวัตถุประสงค์เพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจให้แก่เหล่าทหารที่กำลังรบกันอยู่ตามชายแดนไทย – กัมพูชา โดยรูปแบบการจัดพิธีกรรมมีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเทพยดาที่ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย และบทสวดพระคาถามหาจักรพรรดิ นับว่าเป็นการประกอบพิธีกรรมอย่างกลมกลืนระหว่างความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทพยดา และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยมีพระภิกษุสงฆ์สายพระวรังกต วิริยโร หรือหลวงตาม้า เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม สอดคล้องกับวรรณเทพ มงคลศิริ อภิวัฒน์ สุธรรมดี และอัศวินย์ เรืองรอง (2565, น.109) กล่าวว่า พิธีกรรมการบูชาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร มีการประกอบพิธีกรรมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างระบบความเชื่อ และโลกทัศน์ทางพระพุทธศาสนา โดยมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ส่วนพฤติกรรมสัญลักษณ์ที่พบในการประกอบพิธีกรรม คือ พญาครุฑ พญานาค และการประกอบพิธีกรรม การบูชาเทพยดาทั้งสี่ทิศ และผู้ประกอบพิธีกรรม คือ พราหมณ์ นอกจากนี้ยังมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชด้วย ส่วนพิธีการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช พฤติกรรมสัญลักษณ์ที่พบในการประกอบพิธีกรรม คือ รูปหล่อลอยองค์พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิราช ธงชาติไทย รูปหล่อลอยองค์พระแม่ธรณีบีบมวยผม และการประกอบพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณของอดีตบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุก ๆ พระองค์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการกล่าวบทอัญเชิญพระเข้าตัว (สัพเพพุทธาฯ) ให้แก่ดวงพระวิญญาณเหล่าทหารที่เสียชีวิตจากการสู้รบบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา และ

เหล่าวีรภักษัตริย์ วีรบุรุษ วีรสตรีไทยที่ได้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การประกอบพิธีการหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช พิธีจุดเทียนชัยโคมสวรรค์ล้านนา และพิธีกรรมการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถามหาจักรพรรดิข้ามปีมีบทบาทต่อประเทศชาติมากที่สุด โดยมีการประยุกต์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาผสมผสานระหว่างคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเทพยดาผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย และมีวัตถุสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับผืนแผ่นดิน คือ รูปหล่อลอยองค์พระแม่ธรณีบีบมวยผมและธงชาติไทย การประกอบพิธีกรรมมีการสวดบริกรรมบทพระคาถามหาจักรพรรดิตลอดระยะเวลาที่ประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เวลา 23.30 น. วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2568 จนถึงเวลา 00.30 น. วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 คือ สวดบทพระคาถามหาจักรพรรดิข้ามปี วิธีการดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับคติการบูชาพระมหากจักรพรรดิ และเทพยดาผู้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย ทำให้เห็นว่าบทพระคาถามหาจักรพรรดิเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่เหล่าทหารที่กำลังติดพันกับการทำศึกสงครามบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และการจัดสร้างรูปเคารพพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชถือเป็นวัตถุสัญลักษณ์สำคัญที่มีส่วนกระตุ้นให้พุทธศาสนิกชน และประชาชนได้ตระหนักถึงความหวงแหนในแผ่นดินเกิด และยึดมั่นใน 3 สถาบันหลักของชาติบ้านเมือง คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรูปลักษณ์ของพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราชจะมีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้นหากพุทธศาสนิกชนนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถามหาจักรพรรดิเช่นเดียวกับวัตถุมงคลพระมหากจักรพรรดิรูปลักษณ์อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สินี แสงบุญเจริญรัตน์. (2569). (อุบาสิกาผู้ปฏิบัติธรรมสถานปฏิบัติธรรม
พุทธพรหมปัญโญ สาขา漾งาม ตำบล漾งาม อำเภอหนองไผ่
จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2569.
- ชฎามาต ไชย कुमार. (2569). (นักศึกษาสาขาเคมีบูรณาการ คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน). สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2569.
- ธรรณเทพ มงคลศิริ, อภิวัฒน์ สุธรรมดี และอัศวิทย์ เรืองรอง. (2565). เรื่องเล่า
กับการสร้างสรรค์พิธีกรรมบูชาที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราช: กรณีศึกษาวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร. *ว.ศิลปะศาสตร์ปริทรรศน์*. (2)7, 97-113.
- พระธณัญญ์ จิตตวุฒโท. (2568). (พระภิกษุสงฆ์จากวัดถ้ำเมืองนะ ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่). สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2568.
- พระมนต์มนัส ฉนทมน. (2568). (พระภิกษุสงฆ์จากวัดถ้ำเมืองนะ ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่). สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2568.
- พระวรจกต วิริยธโร. (2569). (เจ้าอาวาสวัดพุทธพรหมปัญโญ ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่). สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2569.
- พัชร รุจิรานันท์ อภิวัฒน์ สุธรรมดี และธรรณพพร หงษ์ทอง. (2567). เรื่องเล่า
และพิธีกรรมการบูชาพระมหาจักรพรรดิ. *ว.ที่ทัศนวัฒนธรรม*. (24)1,
63-87.
- _____. (2568). *พระวรจกต วิริยธโร หรือหลวงตาม้า นำพาอุบาสกและอุบาสิกา
สวดมนต์เจริญภาวนาบทพระคาถามหาจักรพรรดิข้ามปีใหม่ ระหว่าง
เททองหล่อพระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช* [รูปภาพ]. มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2568). *พระศรีสยามจักรพรรดิเทวอิราช (องค์ต้นแบบ)* [รูปภาพ].
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- _____. (2568). อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้าร่วมประกอบพิธีเททองหล่อ พระศรีสยามจักรพรรดิเทวาธิดราช [รูปภาพ]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2568). อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้าร่วมพิธีร่วมกันแขวนโคมสวรรค์ ล้วนนา [รูปภาพ]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มณี พะยอมยงค์. (2536). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รอบทิศ ไวยสุศรี. (2568). (อาจารย์สาขาวิชาการสอนทั่วไป (GE) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต). สัมภาษณ์, 31 ธันวาคม 2568.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560. สถาบันพระปกเกล้า.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2563). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ติกานต์ ปานสิงห์. (2569). (อุบาสิกาผู้ปฏิบัติธรรมสาธณปฏิบัติธรรมพุทธพรหมปัญญา สาขาางาม ตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์). สัมภาษณ์, 1 มกราคม 2569.
- อภิวัฒน์ สุธรรมดี. (2560). ลัทธิบูชาพระพรหมในสังคมไทยร่วมสมัย: พลวัตของตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรม. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Turner, V. (1967). *The Forest of Symbol: Aspects of Ndembu Ritual*. Cornell University Press.